

DOI: 10.21802/artm.2023.3.27.160
УДК:378.147.+614.253.1+616.9

ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-МЕТОДУ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ «ДИТЯЧІ ІНФЕКЦІЙНІ ХВОРОБИ»

Г. Б. Матейко¹, М. В. Матвісів², І. І. Пилюк³, Н. Б. Горбаль⁴

*Івано-Франківський національний медичний університет, кафедра дитячих інфекційних хвороб,
м. Івано-Франківськ, Україна:*

¹ORCID ID: 0000-0003-4512-4552, e-mail: Gmateiko@gmail.com

²ORCID ID: 0000-0001-6745-1461, e-mail: maranammmv@gmail.com

³ORCID ID: 0009-0006-9274-035, e-mail: pylyukiryna@ukr.net

⁴ORCID ID: 0000-0003-0198-6126, e-mail: nhorbal@ifnmu.edu.ua

Резюме. На сьогодні система вищої освіти передбачає впровадження нових методів задля навчання студентів-медиків із метою формування в них як у майбутніх лікарів умінь, навичок, клінічного мислення та здібностей для майбутньої професії. Кейс-метод є інтерактивним методом, котрий дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності, сприяє розвитку клінічного мислення в здобувачів освіти, дозволяє проводити аналіз і діагностику проблеми й уміло її вирішувати.

Елементами кейсу є назва, актуальність, навчальні цілі, опис навичок і вмінь, які формуються в кейсі, опис самого кейсу, завдання для поетапного виконання, запитання щодо обговорення, додаткові матеріали для студентів і викладачів, посилання на джерела інформації.

У статті описано розроблений структурований кейс-метод, який використовуватимуть студенти 6-ого курсу медичного факультету Івано-Франківського національного медичного університету на практичних заняттях із вивчення дисципліни «Дитячі інфекційні хвороби». Власне, в представленому методі викладено клінічну ситуацію з конкретними відомостями про пацієнта, що слугуватиме об'єктивній оцінці знань і вмінь здобувачів освіти. Метою кейс-задач є правильне формування клінічного мислення під час проведення диференційної діагностики вищезгаданих захворювань, правильної постановки діагнозу й алгоритму лікування та профілактики.

Так, на практичних заняттях при вирішенні запропонованих кейс-задач студенти поглиблюють і розширюють знання про причини розвитку тих чи інших захворювань у дітей. Крім того, удосконалюватимуть здатність оцінки й аналізу ситуаційних критеріїв, уміння складати алгоритм діагностики, навички правильної постановки клінічного діагнозу, вміння проводити диференційну діагностику з іншими захворюваннями й обирати тактику лікування.

Указаний метод навчання дозволяє студентам на основі власного досвіду формулювати висновки, застосовувати на практиці здобуті знання для постановки клінічного діагнозу, а також використовувати його задля правильного алгоритму проведення диференційної діагностики й тактики лікування. Це насамперед створює власний погляд на проблему, представлену в кейсі, крім того, сприяє активному формуванню та застосуванню власних комунікативних і творчих здібностей.

Ключові слова: кейс-метод, практичні заняття, дитячі інфекційні хвороби.

Вступ. В останні роки у зв'язку з трансформаційними освітніми процесами в системі вищої школи України відбувається пошук нових технологій навчання. Передовсім обумовлюється необхідність використання загальної спрямованості розвитку освіти, її орієнтації не тільки на здобуття конкретних знань, а й на формування професійної компетентності, умінь і навичок розумової діяльності здобувача, розвиток здібностей особистості. Сучасний викладач повинен володіти здатністю оптимальної поведінки в різних ситуаціях, вирізнятися системністю й ефективністю дій у ринкових інтеграційних і глобалізаційних умовах. Тож у процесі професійної підготовки важливо застосовувати інтерактивні методи й інноваційні технології навчання, що сприятимуть виробленню активної життєвої позиції, загальнолюдських цінностей, професійних умінь [1].

Однією з інтерактивних методик, що набула популярності у Великобританії, США, Німеччині, Данії та інших країнах, стала Case study (кейс-метод,

метод аналізу ситуацій), яку розроблено англійськими науковцями М. Шевером, Ф. Едґем і К. Єйтс. Саме їй у світовій практиці відводять важливе місце для вирішення сучасних проблем у навчанні [2].

Уперше кейс-метод було запропоновано в Сполучених Штатах Америки в Школі бізнесу Гарвардського університету, де в 1910 році, окрім традиційних занять – лекцій і практичних, – у навчальний процес було впроваджено додаткові, що проводили у формі дискусії зі студентами стосовно розбору-з'ясування конкретної, реальної управлінської ситуації. В Україні цей метод набув поширення тільки в другій половині 90-х років ХХ ст. як пізнавальна акселерація в процесі вивчення природничих наук [1, 3].

Обґрунтування дослідження. Розвиток системи вищої медичної освіти на засадах компетентнісного підходу передбачає впровадження нових освітніх технологій і методів навчання студентів-медиків, які будуть інструментами формування цих компетентностей. На сьогодні стає все більш очевидним

те, що сучасна вища медична освіта відходить від інформативної парадигми навчання, орієнтованої на передавання знань, здобуття вмінь та навичок і переходить до компетентної, заснованої на формуванні здатностей до оволодіння професією майбутнім лікарем [4].

Так, пріоритетності у розвитку сучасної системи вищої медичної освіти набуває співіснування двох стратегій навчання – традиційної та інноваційної, тобто формування готовності індивіда (студента-медика) до динамічних змін у суспільстві завдяки розвиткові різноманітних форм клінічного мислення, а також особистісного становлення здобувача освіти [4].

Завданнями науково-педагогічних працівників вищого медичного навчального закладу є надання студентам-медикам системи інтегрованих фундаментальних і клінічних знань, умінь, навичок, сприяння розвиткові аналітичного мислення з метою сформування в них адаптаційних здатностей до професії лікаря. Методологічною основою вищої медичної освіти повинен стати компетентнісний підхід, при якому компетентність трактується як одна з важливих характеристик особистості стосовно відповідності людини до посади, котру вона займає [4].

Власне, кейс-метод постає інтерактивним методом навчання, що дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності, сприяє розвитку здібностей, дозволяє проводити аналіз і діагностику проблеми та вміло її вирішувати. Указаний метод не потребує матеріальних витрат і є ефективним у вивченні клінічних дисциплін, крім того, спонукає студентів використовувати теоретичні знання та пришвидшити засвоєння практичних навичок [2,4].

Суть кейс-методу полягає в ініціюванні здобувачів освіти до самостійного вивчення ситуацій, у формуванні їхнього власного бачення проблем і їх вирішення, а також виробленню вмінь дискутувати, обговорювати ситуацію та конструктивно дійти до необхідних висновків. У ході розбору ситуацій студенти вчать діяти в «команді», проводити аналіз і приймати правильні рішення [2, 1, 3].

Тож складовими кейсу постають назва, актуальність, навчальні цілі, опис навичок і вмінь, які формує кейс, опис кейсу, завдання для поетапного виконання кейсу, запитання для обговорення, довідкові матеріали для студентів і викладачів, покликання на інформаційні ресурси [2, 4].

Так, у медицині кейс-метод використовують задля опису реальних медичних ситуацій, де репрезентують клінічні чи діагностичні випадки, що становлять певну професійну проблему, а студенти повинні досліджувати подане, з'ясувати суть, запропонувати можливі шляхи вирішення і, як наслідок, обрати найкращий із них.

Умовами ефективності кейс-методу є чіткість визначеної та сформульованої мети створення; відповідний рівень складності; наявність кількох рішень; ілюстрування декількох аспектів реальної ситуації; актуальність проблеми; ілюстрація типових випадків; скерування студентів до розвитку аналітичного мислення; створення дискусійної ситуації [1, 2, 4].

Істотним є те, що здобувачам освіти не дають відповідей у кейсах. Їх необхідно знаходити

самостійно. Це дозволяє студентам-медикам на основі власного досвіду формулювати висновки, застосовувати на практиці здобуті знання, мати особисте міркування щодо проблеми, представленої в кейсі, а також при цьому розвивати клінічне мислення і водночас спонукатиме до дискусії [3].

Цілі кейс-завдання:

- аналіз представленої інформації;
- пошук ключових проблем запропонованого завдання і відомостей задля його вирішення;
- пошук і оцінка альтернативних шляхів розв'язання репрезентованої задачі;
- обрання найкращого рішення та складання плану дій [3].

Основними етапами кейс-методу постають такі:

- представлення викладачем кейсу в письмовій формі;
- індивідуальне вивчення запропонованого кожним студентом із групи;
- розробка варіантів власного рішення та їх обговорення;
- обмін думками, аналіз і дискусія з викладачем [2, 3].

На практичних заняттях із дитячої інфектології на 6-ому курсі ми створили структуровані міні-кейси з коротким і точним викладом клінічної ситуації. При цьому брали до уваги конкретні дані для формування об'єктивної оцінки знань і вмінь студентів. Указаний метод використовуємо на заняттях, щоб задіяти комунікативні та творчі здібності здобувачів освіти.

Під час створення кейсу необхідно дотримуватися таких правил:

1. Схема кейсу:

- паспортні дані пацієнта;
- опис клінічної ситуації (скарги, анамнез захворювання та життя, епідеміологічний анамнез, симптоми й синдром хвороби);
- результати лабораторних і інструментальних методів обстеження.

2. Студент пояснює ситуацію, виділяє основне, вчиться приймати правильне рішення.

Участь викладача у вищезгаданому передбачає 2 етапи:

1. створення кейсу і питань для його аналізу;
2. дискусія, підтримка її в групі, оцінка внеску кожного студента в аналіз ситуації.

Отже, цінність кейс-методу полягає в тому, що він одночасно відображає не тільки проблему, але й актуалізує необхідні знання для її вирішення і формування нових практичних навичок і вмінь.

Мета дослідження: розробити клінічні кейс-методи для студентів 6 курсу медичного факультету Івано-Франківського національного медичного університету (ІФНМУ) задля застосування їх на практичних заняттях при вивченні дисципліни «Дитячі інфекційні хвороби»

Результати дослідження. У практичній діяльності педіатрів і сімейних лікарів важливу роль відіграє проблема діагностики та диференційної діагностики гепатитів, оскільки останні можуть бути не тільки самостійною нозологією, обумовлені тим чи

іншим вірусом, а й синдромом при інших захворюваннях як інфекційної, так і неінфекційної етіології.

Наведемо приклад клінічного кейс-методу, розробленого на кафедрі дитячих інфекційних хвороб, робота над яким слугуватиме розвиткові клінічного мислення студентів, а також чіткого вичленування сучасної діагностики, диференційної діагностики, практичних навиків, передбачення прогнозу, раціонального лікування та медичного супроводу з теми «Діагностика та лікування дитини з хронічним гепатитом».

Метою вищезазначеного кейсу є поглиблення та розширення знань про причини розвитку хронічного гепатиту в маленьких пацієнтів чи підлітків; розвиток здатності до оцінки й аналізу ситуаційних критеріїв у медичному супроводі хворих дітей на хронічні гепатити; вміння скласти діагностичний алгоритм і вибір тактики лікування.

Навчальні цілі кейсу. Після вирішення запропонованого викладачем кейсу студенти зможуть діагностувати неоднакові за етіологією гепатити, різноманітні клінічні варіанти їх перебігу, виділяти провідні синдроми хвороби, вміти проводити диференційну та лабораторну діагностику. Крім того, здобувачі освіти навчатимуться вибирати оптимальну тактику лікування пацієнтів, а також диспансерного спостереження за ними.

Клінічна ситуація. У хворої А., 17 років упродовж кількох днів підвищувалася температура тіла до 38,0-38,5⁰C, з'явився біль у правому підребер'ї та в дрібних суглобах ніг і рук. Сімейним лікарем було призначено симптоматичне лікування (рясне пиття, ібупрофен) і антибіотикотерапію (аугментин – 5 днів). Однак, стан пацієнтки не покращувався. При повторному огляді було виявлено жовтушність склер, при пальпації – збільшення печінки на 2,0 см і селезінки на 1,0 см. У зв'язку із переліченим дитину госпіталізовано в інфекційну лікарню з діагнозом ГРЗ.

З епіданамнезу відомо, що 4 роки тому була апендектомія. Крім того, впродовж 21 дня часто контактувала з однокласниками, в яких були помітні прояви ГРЗ.

Анамнез життя: живе в задовільних матеріально-побутових умовах. Періодично хворіє на ГРВІ. Менструація – з 12 років, із 16 живе статевим життям. Куріння, вживання алкоголю, ін'єкційних наркотиків заперечує.

Алергоанамнез не обтяжений.

Об'єктивний огляд: загальний стан пацієнтки середньої важкості. Підвищеного відживлення - ІМТ – 33,4. У свідомості дещо в'яла. Шкірні покриви бліді. Склери жовтушного забарвлення. Язик обкладений білим налетом, вологий. Над легенями везикулярне дихання. Тони серця ритмічні, звучні. ЧД – 20/хв, ЧСС – 96/хв, АТ – 110/80, Т – 38,2*С. Живіт м'який. Печінка +2,0 см, щільнувата, чутлива при пальпації, селезінка +1,0 см. Випорожнення звичайного кольору, помітне потемніння ранкової порції сечі.

Лабораторні дані (під час поступлення до стаціонару):

- загальний аналіз крові – Нв – 122 г/л, лейкоцити – 3,4* 10⁹ /Л, тромбоцити – 179*10⁹ /Л, ШОЕ – 35 мм/год;

- загальний аналіз сечі – вікова норма;

- біохімічний аналіз крові: загальний білок – 56 г/л, загальний білірубін – 35 мкмоль/л, прямих – 20 мкмоль/л, АЛТ – 134 ОД/л, АСТ – 115 ОД/л.

Запитання і завдання:

1. Сформулюйте попередній діагноз.
2. Які додаткові лабораторні й інструментальні методи діагностики необхідно провести для верифікації діагнозу?

3. З якими саме захворюваннями необхідно провести диференційну діагностику? Вкажіть їх критерії.

4. Консультацію яких суміжних спеціалістів ви б запропонували?

5. Установіть клінічний остаточний діагноз із його обґрунтуванням.

6. Складіть план лікування пацієнтки.

7. Які рекомендації дасте при виписці зі стаціонару?

Довідкова інформація для викладача, котрий спостерігає за аудиторією. Навідні питання:

1. Яка тривалість захворювання в пацієнтки?

2. Чи наявні супутні негативні фактори, що можуть вплинути на перебіг захворювання та його наслідки?

3. Які показники свідчать про швидкість прогресування гепатиту?

4. Котрі показники необхідно моніторити в пацієнтки після виписки зі стаціонару?

5. Чи є в хворої покази для призначення противірусної терапії (ПВТ)?

6. Яка мета ПВТ?

7. Критерії призначення та відміни гепатопротекторів?

8. Назвіть чинники, що сприяли розвиткові фіброзу в пацієнтки?

9. Яким методом можливо підтвердити ймовірний стеатогепатит у дитини і яка причина його розвитку?

10. Чи є загроза ко-інфекції в пацієнтки з боку інших гепатитів? Перелічіть заходи профілактики гепатитів іншої етіології.

Задля підготовки до заняття та вирішення вказаного кейс-методу студентам, крім рекомендованої навчальної та методичної літератури, необхідно ознайомитися з наказами МОЗ України й протоколами діагностики і лікування вірусних гепатитів у дітей.

Висновок. Під час вирішення поданого кейс-методу студенти навчатимуться правильно верифікувати діагноз вірусного гепатиту як самостійного захворювання, проводити дифдіагностику з синдромоподібними захворюваннями як інфекційного, так і неінфекційного генезу, визначати причини формування фіброзу, складати план обстеження, запропонувати індивідуальний підхід до лікування пацієнта з хронічним гепатитом і вміти прогнозувати наслідки захворювання.

Указаний кейс-метод дає зрозуміти здобувачам освіти, що діагностика вірусних гепатитів нерідко є запізнілою, коли формуються незворотні зміни в печінці, котрі є причиною інвалідності, погіршують якість і тривалість життя досліджуваних пацієнтів. У таких випадках необхідний пошук супутніх захворювань і коморбідних станів, які негативно впливають

на перебіг основного захворювання та потребують індивідуалізованого підходу до лікування.

References

1. Tovkanets H. Osoblyvosti zastosuvannya keis-metodu u protsesi profesiinoi pidhotovky maibutnoho fakhivtsia. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Pedagogika. Sotsialna robota. 2011;20:148-150.
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuiped_2011_20_58.
2. Hrechans'ka OV. Sutnist ta vykorystannia keis-metodu v navchalno-vykhovnomu protsesi vyshchoi shkoly [Elektronnyi resurs] : Materialy XLVI naukovo-tekhnichnoi konferentsii pidrozdiliv VNTU; 22-24 bereznia 2017 r.; Vinnytsia,; Elektron. tekst. dani.; 2017. <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2017/paper/view/2064>.
3. <https://www.creativeschool.com.ua/blog/kejs-tehnologiyi-u-navchanni/>
4. Filonenko MM. Metodyka vykladannia u vyshchii medychnii shkoli na zasadakh kompetentnisnogo pidkhodu: Metodychni rekomendatsii dlia vykladachiv ta zdobuvachiv naukovoho stupeniu doktora filosofii (PhD) VM(F)NZ Ukrainy. K., 2016.88 s.

UDC 378.147.+614.253.1+616.9

USE OF CASE METHOD IN TEACHING THE DISCIPLINE "CHILDREN INFECTIOUS DISEASES"

H.B. Mateiko¹, M.V. Matvisiv², I.I. Pyliuk³, N.B. Horbal⁴

*Ivano-Frankivsk National Medical University,
Ivano-Frankivsk, Ukraine:*

Department of Children Infectious Diseases

¹ORCID ID: 0000-0003-4512-4552,

e-mail: Gmateiko@gmail.com

²ORCID ID: 0000-0001-6745-1461,

e-mail: maranamv@gmail.com

³ORCID ID: 0009-0006-9274-035,

e-mail: pylyukiryna@ukr.net

⁴ORCID ID: 0000-0003-0198-6126,

e-mail: nhorbal@ifnmu.edu.ua

Abstract. Nowadays, the introduction of new methods of medical student training is an important part of the higher education system. The formation of appropriate abilities, skills, clinical thinking, and competencies for the future profession is the aim of new methods of medical student training that contribute to the development of future doctors. The case method is an interactive training tool that allows to bring the learning process closer to real practical activity, promotes the development of clinical thinking in students, it allows them to analyze and diagnose a problem and solve it effectively.

The necessary elements of the case are the following: title, relevance, educational goals, a description of the skills and abilities that are formed in the case task, a description of the case itself, tasks for step-by-step implementation, questions for discussion, additional materials for students and teachers, references.

The designed structured case study is described in the article. This case is used for practical classes on the discipline "Children infectious diseases" for the 6th-year students of the medical faculty of the Ivano-Frankivsk National Medical University. A clinical situation with specific patient data is demonstrated in the case study for assessing students' knowledge and skills. Correct formation of clinical thinking is the goal of the case study tasks, the use of such case tasks promotes student's ability to make differential diagnoses of the disease, formulate correct diagnoses and choose appropriate treatment and prevention algorithms.

When solving such cases in practical classes, students deepen and expand their knowledge about the causes of various diseases in children. They improve the ability to assess and analyze situational criteria. Students also improve their ability to compile a diagnostic and differential diagnosis algorithm and choose treatment tactics.

This learning method allows students to formulate conclusions based on their own experience, apply the acquired knowledge in practice, make clinical diagnoses, and choose the correct algorithm for differential diagnosis and treatment tactics. This, in turn, forms in future doctors their own perspective on the problem presented in the case study. The method also helps students form communicative and creative skills actively.

Keywords: case method, practical classes, children infectious diseases.

Стаття надійшла в редакцію 26.06.2023 р.

Стаття прийнята до друку 25.09.2023 р.